

[Handwritten signature]

Հաստատում եմ՝

Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ ղեկավարի ժամանակավոր
պաշտոնակատար դոցենտ Լիլիթ Մկրտչյան

ԿԱՐԾԻՔ

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի
Համաշխարհային պատմության և նրա դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի 2026
թ. սեպտեմբերի 8-ի նիստի

ԱՄԲԻՈՆԻ ՆԻՍՏԻ ՔՆՆԱՐԿՄԱՆԸ ՆԵՐԿԱ ԷԻՆ. Ամբիոնի վարիչ
պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Խ. Ստեփանյանը, ամբիոնի
դոցենտներ պատմական գիտությունների թեկնածուներ Ն. Մինասյանը, Ա.
Մարտիրոսյանը, Հ. Գրիգորյանը, Մ. Մարտիրոսյանը, մանկավարժական
գիտությունների թեկնածու Հ. Պապոյանը, դասախոսներ Ն. Երկանյանը, Ն.
Մուրադյանը:

ԼՍԵՑԻՆ. Քնարիկ Հարությունի Սարգսյանի «Կատարի արտաքին
քաղաքականության արաբական ուղղության առանցքային հիմնահարցերը (1970-
ականներից մինչև 2021 թթ.)» Է. 00. 02 «Համաշխարհային պատմություն»
մասնագիտությամբ պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի
հայցման ատենախոսության քննարկումը (գիտական ղեկավար՝ պատմական
գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ա. Ա. Փաշայան):

ԵԼՈՒՅԹ ՈՒՆԵՑԱՆ. Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Խ.
Ստեփանյանը, պատմական գիտությունների թեկնածուներ, դոցենտներ Ն.
Մինասյանը, Ա. Մարտիրոսյանը, Հ. Գրիգորյանը:

Քննարկման մասնակիցները համակարծիք էին, որ Քնարիկ Սարգսյանի
«Կատարի արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղության առանցքային
հիմնահարցերը (1970-ականներից մինչև 2021 թթ.)» ատենախոսության թեման
արդիական է, ունի գիտական ու գործնական կարևոր նշանակություն:

Կատարը վերջին երկուսուկես տասնամյակների ընթացքում վերածվել է Մերձավոր Արևելքի քաղաքական գործընթացների կարևորագույն դերակատարներից մեկի, և նրա արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղության՝ որպես ինքնուրույն և ամբողջական համակարգի, համալիր վերլուծությունը հայալեզու արևելագիտության մեջ իրապես բացակայում է: Հեղինակի փաստարկը, որ առկա (հիմնականում անգլալեզու) գրականությունը Կատարի արտաքին քաղաքականությունը քննում է հատվածաբար՝ առանձին դրսևորումների կամ գործիքների մակարդակով, հիմնավոր է և հաստատվում է աշխատանքի ներածական մասում: Այս իմաստով աշխատանքն ունի և՛ գիտական, և՛ գործնական նշանակություն՝ նպաստելով Հայաստանում ձևավորվող կատարագիտության հիմքերի ամրապնդմանը:

Ընդհանուր առմամբ, աշխատանքը կարևոր ներդրում է Կատարի վարած արտաքին քաղաքականության առանձնահատկությունները իմաստավորելու գործում:

Ատենախոսությունը կազմված է ներածությունից, չորս գլուխներից (համապատասխան ենթագլուխներով), եզրակացությունից և գրականության ցանկից:

Ներածության մեջ ձևակերպված են թեմայի արդիականությունը, հետազոտության նպատակն ու խնդիրները, ժամանակագրական շրջանակը (1971-2021 թթ., ինչպես նաև անդրադարձ անկախությանը նախորդող շրջանին), մեթոդաբանական հիմքերը (պատմական փուլայնացում, պատմահամեմատական վերլուծություն, որակական բովանդակային վերլուծություն), տեսական-հայեցակարգային հենքը, գիտական նորույթը, աղբյուրագիտական բազան և գիտական վարկածը:

Ատենախոսության առաջին գլխում՝ «Կատարի արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղության ձևավորումը», ներկայացված են հետազոտության տեսական-հայեցակարգային հիմքերը (կառուցվածքային ռեալիզմ, «փափուկ ուժի», «դերի» տեսությունները), քննվում են Կատարի պետականության անկախության նախադրյալները, Ալ Թանիների իշխանության ամրապնդումը, ինչպես նաև Կատարի անկախ պետականության ձևավորումն ու Դոհայի սկզբնական

դիրքավորումն արաբական աշխարհում, այդ թվում՝ սահմանային խնդիրների ազդեցությունը արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղության վրա:

Ատենախոսության երկրորդ գլխում՝ «Կատարի արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղության զարգացումը 1990-1999 թթ.», վերլուծվում է 1990 թ. Պարսից ծոցի ճգնաժամի՝ որպես արտաքին քաղաքականության զարգացման մեկնակետի նշանակությունը, Կատարի արաբական ուղղությունը Համադ Ալ Թանիի կառավարման առաջին տարիներին, պաղեստինյան քաղաքականությունը 1990-ականներին, ինչպես նաև «քաղաքական իսլամի» ներթափանցումը Կատար և Դոհայի աջակցությունը «Մուսուլման եղբայրներին»՝ որպես արտաքին քաղաքական գործիքակազմի կարևոր բաղադրիչ:

Ատենախոսության երրորդ գլխում՝ «Կատարի արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղությունը 2000-ականների սկզբին», կենտրոնական տեղ է հատկացվում միջնորդական առաքելություններին՝ որպես արաբական ուղղության առանցքային գործիքակազմի (Լիբանանի 2008 թ. ճգնաժամ, Սուդանի հակամարտության կարգավորում, Եմենի միջնորդական առաքելություն), ինչպես նաև Կատարի պաղեստինյան քաղաքականության զարգացումը 2000-ականներին:

Չորրորդ գլխում՝ «Կատարի արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղության կերպափոխումները 2011-2021 թթ.», որն առավել ծավալուն է և վերլուծականորեն հագեցած, քննվում է Կատարի արտաքին քաղաքականության վերափոխումը «արաբական գարնան» ժամանակ (միջնորդությունից՝ միջամտություն), այդ թվում՝ Կատարի դերը Եգիպտոսի հեղափոխական գործընթացներում, Եմենում, Լիբիայում, հետհեղափոխական Թունիսում, սիրիական ճգնաժամում և Բահրեյնում, Կատարի արտաքին քաղաքականության վերափոխումը Թամիմ բին Համադ Ալ Թանիի իշխանության գալուց հետո, և, վերջապես, 2017-2021 թթ. դիվանագիտական ճգնաժամի ծագումը, ընթացքն ու հաղթահարումը՝ հիմնված մանրամասն փաստական վերակառուցման վրա:

Եզրակացության բաժնում ամփոփվում են ատենախոսության հիմնական դրույթներն ու եզրահանգումները: Սեղմագիրն արտացոլում է աշխատանքի հիմնական բովանդակությունը:

Հատկապես բարձր է գնահատելի աղբյուրագիտական բազայի ծավալն ու բազմազանությունը՝ հայերեն, անգլերեն, ռուսերեն և արաբերեն սկզբնաղբյուրներով (Կատարի Ամիրական դիվանի, ԱԳՆ-ի պաշտոնական փաստաթղթեր, ՄԱԿ-ի բանաձևեր, միջազգային դատարանի նյութեր, կառավարող վերնախավի ելույթներ), ինչպես նաև 570-ից ավելի ծանոթագրություններ և գրեթե 350 միավորից բաղկացած գրականության ցանկ: Սա վկայում է ուսումնասիրության հիմնավորվածության և հեղինակի կատարած աշխատանքի բարձր մակարդակի մասին: Աշխատանքի տեսական հենքը (կառուցվածքային ռեալիզմ, Զ. Նայի «փափուկ ուժի», Կ. Հոլսթրի «դերի», Մ. Կամրավայի «նուրբ ուժի», Դ. Գալենայի «վարձակալված ուժի» և Մ. Մերինգթոնի «ուշ նուրբ ուժի» հայեցակարգերը) ընտրված է նպատակահարմար և կիրառված է հետևողականորեն ողջ տեքստի ընթացքում՝ ոչ միայն ներածական մասում հռչակագրային կերպով:

Հեղինակի պնդած նորույթը՝ (ա) արաբական ուղղության՝ որպես ինքնուրույն հետազոտության առարկայի առաջին համալիր քննությունը, (բ) փուլայնացման հեղինակային մոդելը, և (գ) երեք տարբեր հայեցակարգերի (նուրբ ուժ, վարձակալված ուժ, ուշ նուրբ ուժ) համադրական կիրառումը մեկ վերլուծական շրջանակում, հիմնավոր է և տեքստում իրապես դրսևորված: Հատկապես արժեքավոր է գլուխ 3-ում և 4-ում իրականացված մեդիացիոն առաքելությունների (Լիբանան, Սուդան, Եմեն), պաղեստինյան քաղաքականության և «քաղաքական իսլամի» գործիքայնացման փոխկապակցված վերլուծությունը, ինչպես նաև 2017-2021 թթ. ճգնաժամի մանրամասն վերակառուցումը՝ հենված առաջնային աղբյուրների վրա:

Նիստի մասնակիցները, դրական գնահատելով ատենախոսի կատարած ծավալուն և պատասխանատու աշխատանքը, միաժամանակ հնչեցրին մի քանի դիտողություններ և նկատառումներ, որոնց հաշվի առնելը կարող է օգտակար լինել աշխատանքի հետագա լրամշակման համար.

1. Հեղինակային տեսական ներդրման հստակեցում:

Աշխատանքն էապես կշահեր, եթե հեղինակը ներածության մեջ տեսական վերլուծության ենթարկեր հետազոտության աղբյուրագիտական բազան .

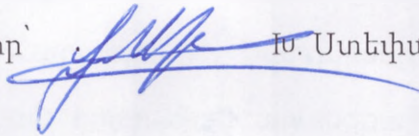
զեկույցներ, պաշտոնական տեղեկատվություն, համաձայնագրեր և հարցազրույցներ:

Բացի դա, ներածության մեջ հեղինակը գնահատելի ձևով համադրում է հիմնախնդրին առնչվող երեք արտաքին հայեցակարգերը (Կամրավա, Գալենա, Մերինգթոն): Սա արժեքավոր վերլուծական քայլ է, սակայն ցանկալի կլիներ ավելի հստակ առանձնացնել, թե կոնկրետ որտե՞ղ է ատենախոսը դուրս գալիս այդ հայեցակարգերի պարզ կիրառումից և առաջարկում սեփական տեսական ընդհանրացում կամ ճշգրտում՝ Կատարի արաբական ուղղության առանձնահատկություններից ելնելով:

2. Առաջարկվող երեք փուլերը (1971-1994, 1995-2010, 2011-2021) էականորեն անհամաչափ են ժամանակագրական տևողությամբ (23, 15 և 10 տարի): Ցանկալի կլիներ եզրակացության մեջ ավելի հստակորեն ձևակերպել այն քանակական/որակական չափանիշները, որոնց հիման վրա որոշվել են փուլերի սահմանները, հատկապես՝ 1994 թ. ընտրության հիմնավորումը՝ նախքան Համադ Ալ Թանիի 1995 թ. իշխանության գալը:
3. Չնայած աշխատանքում արաբալեզու սկզբնաղբյուրների կիրառմանը, գրականության ցանկում արաբերեն մասնագիտական գրականության ու մամուլի բաժինը էականորեն համեստ է անգլերենի համեմատությամբ: Ցանկալի կլիներ պարզել, թե որքանո՞վ է արաբալեզու մամուլը (հատկապես՝ Կատարից տարբերվող տարածաշրջանային՝ սաուդյան, եգիպտական) նպաստել բևեռացված իրադարձությունների. (օրինակ՝ 2017-2021 թթ. ճգնաժամի) առավել հավասարակշռված վերակառուցմանը:
4. Աշխատանքը հիմնականում կենտրոնացած է Կատարի դեպքի ներքին տրամաբանության վրա՝ առանց դրա համակարգված համեմատության Ծոցի այլ փոքր պետությունների (Բուվեյթ, Օման) նմանատիպ ռազմավարությունների հետ: Նման համեմատությունը կարող էր ավելի նկատելի դարձնել Կատարի առանձնահատկությունը՝ ընդդեմ «փոքր պետության» ընդհանուր տեսական մոդելի:
5. Աշխատանքում կան նաև սրբագրության անհրաժեշտ վրիպակներ: Օրինակ՝ էջ 2-ում և 15-ում պետք է լինի Կատարի արտաքին քաղաքականության

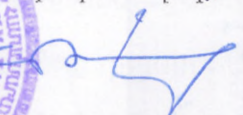
արաբական ուղղության ձևավորումը, ոչ թե Կատարի պետության ու արտաքին քաղաքականության... «պետության ու»-ն ավելորդ է: Սեղմագրում այդ ավելորդ մասը չկա:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ. Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ Համաշխարհային պատմության և նրա դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնը, քննարկելով Քնարիկ Հարությունի Սարգսյանի «Կատարի արտաքին քաղաքականության արաբական ուղղության առանցքային հիմնահարցերը (1970-ականներից մինչև 2021 թթ.)» թեմայով թեկնածուական ատենախոսությունը, գտնում է, որ այն համապատասխանում է թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող պահանջներին: Ամբիոնը երաշխավորում է ատենախոսության հրապարակային պաշտպանությունը ՀՀ ԳԱԱ Արևելագիտության ինստիտուտում գործող ԲՈԿ-ի 006 «Համաշխարհային պատմություն» մասնագիտական խորհրդում, իսկ ատենախոսն արժանի է հայցվող պատմական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանին:

Համաշխարհային պատմության և նրա դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի վարիչ, պ. գ. դ., պրոֆեսոր՝ Խ. Ստեփանյան

Խ. Ստեփանյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

ՀՊՄՀ գիտական քարտուղար, մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ՝ Հ. Թադևոսյան

08.09.2026